

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM Monošter, 27. oktobra 2022 - Leto XXXII, št. 43

stran 2

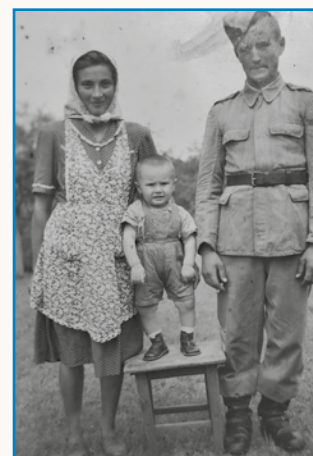
SVETEK SPOMINANJA, KAK GA POZNAMO NA SLOVENSKOM

*Vse je bilau po starom
stran 3*

*»Djabke mi spoj radi mamu«
stran 6*

*Gda več nega
stran 8*

SVETEK SPOMINANJA, KAK GA POZNAME NA SLOVENSKOM

Na konci oktaubra v naturi kraljuje tüüča, vse je méрно na naši cintoraj tó. Kak pa se približavata vsisvecovo in düšen den, na graubiščaj srečamo furt več lüdi, šteri nosijo friške rauže in vužigajo svejče na grobaj. Gorpöiške-mo slejden dom svoji stari starišov, starišov pa žlate, in malo premišlavamo o tom, ka so naši pokojni že gvüšno v bližini Stvoritelja Bogá, v njegovom neskončnom méri, brezi vsega trpljenja. Vüpamo, ka se gnauk – mabiti na ednom drügom mesti – pá najdemo s tistimi, od šteri smo dosta lübezni dobili. Če rejsan nas boli, ka naši libleni pokojni več ne morejo biti z nami, se donk trauštamo s tejm, ka vse vörne düše čaka goristanenje. Takše misli nam kraužijo v glavej, gda 1. in 2. novembra – na najbolje žalosten svetek v leti – stogimo pred grobami. Venak pa ne vejmo vsi, ka mata vsisvecovo in düšen den trnok indašnje korenjé. V antični rimski časaj se je krščanjska Cerkev sprvoga spominala samo na mantrnike, v kajti casara Dioklecijana pa je telko Kristošövi vörnükov mrlau, ka je nej bilau zavolé dni v kalendari za vsakšoga svetca. Vsisvecovo so donk samo kisnej, v 8. stoletji vpelali, tau pa na datum 13. majuša, gda so nekda poganski rimski tempelj Panteon posvetili v Marijino cerkev. Brž se je pa vöpokazalo, ka na té dén v Romi nega zavolé gesti za vse prauškare, zatok je leta 835 pápa Gregor IV. svetek prejk na 1. november postavö.

Kak dosta je znamenüvo té praznik za prausne slovenske pavre, nam pokaže, ka so se ništerni že od 14. stoletja dale na té dén spoj sigurno postili. Kauli Celja so na priliko šegau meli gučati, ka če se nekaj takšoga ipa ne posti, de mogo tau delati pred vsakšim svetnikom ejkstra. V Bejloj krajini pa so mlajšam gučali, ka je baukše, če se vküper postijo

na té dén, kak liki bi se mogli vsi poseba postiti v purgatoriumi (vicah). V vesnicaj pauleg Ljubljane so po litanijaj vsej svetcov na cintoraj – gde so že goreli posvejtke – držali procesijo za pokojne, zmejs so pa zvonili edno cejlo vöro. V krčmau je niške nej üšo.

Vseposedik po krščanjskoj Evropi so vörvali, ka se na vsisvecovo večer povrnéjo düše s purgatoriuma in so do drügoga zranka rejšene trpljenja. Že indašnji poganski človek je dau valati, ka pokojni nazaj odijo, v krščanjskoj vöri pa je grato sam Jezoš tisti, šteri se spisti doj v vice in vöpüšča düše.

Na Slovenskom so na dosta mejstaj nastrgavali svejče: če posvejt méрно gori, je prej pokojni že v nebesaj; če pa nemérno plajuta, more eške pokauro delati v vicaj. Tau so tó gučali, ka prej düše sedijo na grobaj in gledajo, što je gorpöiške. Lüstvo je vörvalo, ka pokojni na večer pridejo na svoje nekdešnje dome, zatok se je do drügoga zranka nej pokisilo smejati. Na dosta mejstaj so düšam na sto postavili svečano vodau in kolač krüja (v goricaj edno posanco vina tó) in vužgali eden lampáš na oli. Vörne düšice so si prej z vodauv ladile žareče rane, posvejt jim je opro zaprejte öči, od gesti pa so mauč dobile.

Zaman so domanji zrankma na stoli vse tak najšli, kak so tamnjali, so gučali, ka so bile düše z darom zadovolne. Sledik so vse sami spili pa zeli, ka jim je prej prineslo zdravdje. Vино na stoli so dostakrat verti sami gutnili in svojim mlajšam pripovedjali, ka so tau napravile düšice. V Goriški brdaj pa so gazde med zadvečerašnjim zvonenjöm flajсно koštavali vino po zamenicaj z rečami, ka prej »za vörne düše pigéjo«.

Nej je bila samo slovenska šega, ka so vertinje mlajšam in srmakom na vsisvecovo v dar takše krüjeke davale, štere so spekle z večféle mele. Na ništerni gazdijaj so je napravile več stau falatov in po starom vörvanji so je mogle vse raztalati, ovak bi prišo pauv v nevarnost. Mesto mrtvecov so kaulivrat ojdli srmacke kak »poslaniki pokojni düš«.

Na Gorenjskom so ženske z

V našom Porabji so vertinje na vsisvecovo »za düšice« spekle repovi zaunik s tikvinimi koškicami – nalekle so jim edno posanco vodé tó

dinske ali žitne mele pekile »prešice«, štere so mele formo krüja. Na več mejstaj so kaudiške na vsisvecovo vküppobrali telko prešic, ka so meli gesti za en par mejsecov. V varaši Železniki pa so mlajši in srmacke ojdli k kovačöm, šteri so jim mesto krüja davali peneze, indrik na Gorenjskom pa so dobili djabka, grüške in krumple tó. Na Dolenjskom so srmacke klantivali z veukimi žakli in se za prešice zavalili: »Baug plati vam in vörnim düšam v vicaj!«

Na Notranjskom so vsisvecovo zvali »vahti«, krüjekom, štere so na té dén pekli z dine in ovsa, pa so dali ime »vah-tiči«. V bregaj kauli varaša Idrija je bila šega, ka so mogli za vsakši krüjek zmoliti telko očanašov, kelko travini betv

je tisti pokriu, gda so ga nakle djali. Srmacke so je sišili za zimau tó.

Med viskimi bregami, v dolini Trente so mlinarge na vsisvecovo spekli kolač krüja vsakšoma, šteri je v mlin prineso sildje mlet. Na Taljanskom, v Beneškoj Sloveniji pa so delo vertinj pomalek prejkvzeli peki, ki so pekli »panjote«: té so mele štiri ali osem talov, štere so leko ejkstra vtrgnili.

Vsakša držina je mogla poslati nekakoga po té krüjeke, zvekšoga so tau bile ženske. Mogle so gorpöiskati vsakšo izo, ka bi ovak svaja bila: razžalili bi mrtve, nej pa žive. Eške k tistoj držini so tó mujs mogle titi, s šterov so bile svadjene. Takšoga ipa so po poštijaj ojdli mlajši, ženske in kaudiške, sami ali pa šest-sedem lüdi vküper. Na avstrijskom Koroškem so za vsisvecovo pekli krü s kukarce ali žita, depa takše »ajdovce« tó, štere so napravili z dine, mlejka in maka. Talali so je srmakom, šteri so v dugom redej sejdli pred farofom ali pauleg cerkve. V pomurskom Ljutomeri pa je na svetek eške pastér zapüsto pašnjek in s košarov v rokej odo od iže do iže. Proso je pogačo, žir, djajca, sir; kakoli so ma dali.

V našom Porabji so vertinje na vsisvecovo »za düšice« na sto nalekle repove zaunike (krapce), v štere so razdroblene tikvine koškice tó djale. Ništerne so pri pekaj küpüvale vrganjike, kuste za dva prsta, štere so zvali »hajligeštricli« (z nemške rejči »heilige Striezel«). Pauleg toga so düšicam nalekle eške posanco vodé tó, štero šego je našo starejšo lüstvo do nej davnik gordržalo.

2. novembra svetimo düšen den, ali kak ga v Sloveniji zovéjo, »den vörni düš«. Kak spominski den katoličanjske

Cerkve ga poznamo od konca 10. stoletja, prva so se lidgé spominali na svoje pokojne tak, kak je tau bila šega več gezero lejt. Dali so valati, ka se düše povrnéjo z drügoga sveta in je je trbej potrauštati z aldovi (žrtvami), spraviti je je trbej v dobro volau.

V odjen, šteri očisti grejšnike, so v prvi stoletjaj po Kristošöi vörvali samo po klauštraj. Leta 998 je opat Odilon v francuskom Clunyni zapovödo, ka morejo vsi benediktinci 1. novembra večer moliti za pokojne, drügi den pa mešüvati za njini düšni mér. Po leti 1006 so tau prejkvzeli posvejtni dühovniki tó, šteri so želejli s svojimi molitvami pomagati »trpečim vörnim düšam« priti v nebesa.

V vesnici Motnik na Gorenjskom so vörvali, ka na düšen den pridejo pokojni vö s purgatoriuma, depa če jim vörniki na zemlej ne sprosijo milosti, se morejo drügi den povrnauti. V Bejloj krajini so brodili, ka leko vörne düše za en den pridejo v nebesa. Tam leko ostanejo tó, če se jim konča čas trpljenja, ovak pa morejo nazaj v vice. V krajini kauli Gorice so se na té večer nej vüpali vö z ramov staupiti, ka prej düše v procesijaj s cintora do cerkve pa nazaj odijo.

Konec naturalnoga gazdüvanja je pripelo do toga, ka so začnili pavri mesto krüja srmakom peneze davati, té so se pa tak zavalili, ka so molili za njine pokojne. Gnesnedén več ne odijo kaudiške po vesnicaj, pokojnim pa venak tó ne pečéjo zaunike. Cintori so ostali mesto tüje molitve, depa tüjoga premišlavanja o žitki in smrti ranč tak. Vej nam pa düšen den dá misliti, ka se – kak koli živémo – naša zemelska paut gnauk gvüšno skonča.

*-dm-
ilustracija:
Marija Kozar*

Trejzino senje - drugo največše senje v Murski Soboti

Vse je bilau po starom

15. oktobra, tau je na den, gda goduje sveta Terezija Avilska, v Murski Soboti pripravljajo Trejzino senje. Pauleg

tisti, steri so z muziko pregnali meglo. Prva sam se stavila pri *Jožici Celec*, stere držina se že duga leta z

gé so si napravili medeni raj. Čiglij je Jožica pred šestimi leti šla v penzijo in je meštirjo te prejkdala sini Damjani,

senje preselili na petek ali ponedeljek,« je zanimiva ideja Jožeta Vogrinčiča, steri ma malo več kak 50 fčeljih

Letos je na senje pa prišlo dosta lüstva

Miklošovoga senja je tau drugo največše senje v glavnom varaši Prekmurja. Obe senji mata že trnok dugo tradicijo. Zavolo epidemije navoga koronavirusa je leta 2020 senja sploj nej bilau, lani pa je bilau, samo dosta na menše. V etom leti je bilau pa vse po starom, tak ka je cejli center varaša biu eno velko senje, na sterom je svoj pauv in izdelke odavalo 250 sejmarov.

Znamo, ka je inda svejta nej bilau baut, tak ka so bila senja tista, na steraj so si lidge vse tisto, ka so nej doma pripauvali ali napravili, te leko tam kúpili. Senja pa so nej bila samo mesto, gé se je odavalo in kúpivalo, fontoška so bila tudi zavolo družnja lidi. In ške gnesden je tak. Mogauče je ške té drugi tau, zdaj ka se vse v bautaj da kúpiti, bole fontoški od prvoga. Ovak pa so pauleg süje robe, se pravi iz lesa napravljenih izdelkov za dom, künjo in gračenek, lidge leko kúpivali ške gvant, cipele pa štrümpfle, süjo sadje, medenjake, rauže pa ške kaj drugoga, vej pa je zdaj že nekaj lejt tradicija, ka se na senji predstavljajo tudi rokodelci in majstri domanje obrti.

Letos je 15. oktober spadno na soboto. Gda sam se okauli 12. võre tudi sama napautila v center varaša, je dosta lüstva bilau tam. Zamidila sam velke goslare, Prekmursko godbo Bakovci, steri pa so bili mogauče te

medičarstvom spravla. Kak je že pred leti za naše novine raztolmačila, je ona prava Goričanka, čiglij je velki tau svojoga žitka preživela v Murski Soboti, prva leta pa sploj daleč kraj od Prekmurja, vej pa sta si njeni oča,

Jože in Lea Vogrinčič

steri je biu doma v Kraščaj, mati pa v Kuzmi, kak mladiva človeka šla svoj vsakdanešnji krü iskat v Kočevje. Leta 1980 se je oženila z Danilom, steroga držina se je spravla z medičarstvom. Po tistom ka je firma, v steroy je delala, propadnola, se je ške sama s tem začnila spravlati. Leta 1995 se je te s svojo držino odselila v Ratkovce,

je ške furt fejst aktivna. Za svoje delo, za tau ka pomaga ohranjati staro staro rokodelsko obrt in kulturno dediščino, so se ji v Občini Moravske Toplice nej dugo toga nazaj tak zahvalili, ka so jo võrazglasili za častno občanko. »Vsakšo priznanje in pohvala je velko zadovoljstvo, vej pa ma te človek ške volau naprej delati in živeti,« mi je pravla po tistom, ka sam ji prva čestitala za tau visko priznanje. Čiglij je v penziji, ške furt dosta pomaga: »Na Trejzinom senji sam že 32. leto. Dosta

lúdi me pozna, tak ka je včasik malo žmetno, vej pa bi vsakši malo rad z menov tudi gučo. Ovak morem povedati, ka je lepau, vej pa je tau lejpa tradicija in tudi lüstva je gnes dosta prišlo v Soboto.«

Nej daleč vkraj od Jožice je svoje dobrote ponújala Sonja Kološa, stera pod imenom Figaro odavle pecivo in pogače. Na Trejzinom senji ste leko kúpili njeno prekmursko gibanico, posolanke, idinjače pa vsefele kekse. »Ges rada dem na tau in druga senja, vej pa sam inači dosta v svoji delavnici v Andrejcaj sama dozapreta. Tú bar te en den med lidi pridem,« je povedala sogovornica, stera svoje dobraute tudi v več bautaj, največ v Prekmurji, odavle: »Meni je kovid nej napravo velkih nevol, vej pa so se lidge bole navadili, ka kúpüjejo bole domanje gesti, pa sam mela furt zadosta dela.«

Na eni od stojnic pa sta med odavala Jože Vogrinčič in njegovja čerka Lea iz Krašč. Gorički fčelar je prva pravo, ka je sobota po njegovom gly nej najbauški den za senje, vej pa nega telko busov kak med kednom, zatau so eni, steri nemajo autonom, nej mogli priti v Mursko Soboto. »Mogauče bi bilau bauške, ka bi, da se tak zgodi, te

Sonja Kološa

držin: »Letošnje leto je bilau kar vrejdi. Tak gé, ka je tau ene fajte loterija, včasi nam narava pomaga, včasik pa nej. Eno leto dobiš, drugo pa zgibiš, za fčele pa moreš furt skrbeti. Inači pa mam pet fajt meda,

Jožica Celec

daleč najbauški je akacijov.« Čüla sam, ka vas je eno par prišlo tudi iz Porabja, samo ka sam sama nikšoga poznanca nej srečala. Vüпам, ka se v Murski Soboti vidimo 6. decembra na Miklošovom senji.

Tekst in kejpi:
Silva Eöry

PREKMURJE

Občina Puconci

Občina Puconci je 25. paut proslavila svoj občinski svetek. Za datum so voodabrali 13. oktober, tau pa zatau, ka je biu 1781. leta na te den vödani tolerančni patent, steri je biu fundament za enakopravno delovanje vsej cerkvenih skupnosti. Zbrane goste je v kulturnom domi v Puconcaj prva nagučo podžupan Jožef Ficko. Izpostavo je neka fontoških projektov, med sterimi sta tüdi nauvi vrtec v Puconcaj in izvedba sistema za odvodnjavanje in pucanje odpadne vode na Vaneči. V preminaučih dvej lejtaj je bila obnovljena poštija med Lemerjom in Gradom, ške naprej se obnavla Dom borcev na Vaneči, steri de grato hostel. Za razgledni törem v Bodoncaj je idejni projekt napravljeni, samo ka de trbelo počakati na baukše cajte, v Strukovcaj pa naj bi napravili ram prekmurske rečji. Ficko se je ob konci svojoga guča zahvalo ške župani Ludviki Novaki za njegvo dugoletno delo, vej pa on novembra na lokalnij volitvaj več nede kandidero za župana. Slavnostni guč je meu evropski poslanec Franc Bogovič. Po njegvi rečaj se puconska občina dobro razvija, fontoško pa je, tüdi zavolo evropskih kohezijjskih penez, ka občine sodelüvlejo.

Sledila je podelitev priznanj in nagrad. Priznanje občine so daubili: Športni klub Triglav Predanovci, Evgen Kuhar iz Puževca za dugoletno delo v lokalni skupnosti in ške firma Denis Trans iz Moščanec za prispevek h gospodarskomi razvoji občine. Velka zahvalna listina je šla v roke Tanji Marič iz Beznovec za njene fontoške dosežke v društvenom in krajevnom delovanji. Nagrado občine in višini gezero evrov je daubo Nogometni klub Kema Puconci, županovo priznanje pa je za delo na področji lokalne samouprave daubo Daniel Pelc iz Bodonec.

Silva Eöry

SPOMIN NA POLETNO ROMANJE ŽUPNIJE GORNJI SENIK

Zdaj, ko se dnevi krajšajo in je že hladneje, z veseljem pomislimo na doživetja naših poletnih dni.

Tako se želim s tem člankom

Gornjeseniški romarji po maši na Brezjah

spomniti našega poletnega romanja župljanov Gornjega Senika. Med 8. in 10. julijem 2022 se je pisana družina romarjev podala na pot v Slovenijo. Ob spremstvu gornjeseniškega župnika Tiborja Tótha nas je pot najprej vodila v slovensko narodno svetišče – Brezje. Z uvodno sveto mašo in zapeto pesmijo smo se duhovno pripravili na skupne dni. Potem nas je direktorica svetišča Andreja Eržen Firšt popeljala po muzeju jaslic, ki je tudi v poletnih mesecih vreden ogleda in hrani jaslice z vsega sveta. Direktorica svetišča je kot mlada študentka preučevala porabsko narečje in se je takrat mudila v Porabju. Lepo je videti, kako se življenjske poti združijo.

Do Bleda smo prišli po manjšem zastoju in se potem v kar velikem številu s pletno popeljali na Blejski otok. Tudi blejska »kremšnita« – kremna rezina ni smela manjkati. Nekatere romarje je pokrajina pod Triglavom tako očarala, da so le stežka našli pot do avtobusa.

V večernih urah smo prispeli

v Strunjan in v naše prav posebno prenočišče Stella Maris (morska zvezda). Tukaj so že pred 800 leti benediktinke uredile samostan, zraven ka-

terega je bila že takrat Marijina cerkev. Ta mala cerkvica je bila že od nekdanj romarsko središče Istre. Še danes obstaja običaj na predvečer Marijnega vnebovzetja. Takrat namreč Marijino podobo z ladjo v spremstvu več ladjic peljejo v Piran k cerkvi sv. Jurija. Gre za staro tradicijo. V nekdanjem samostanu je ško-

Vožnja z ladjico je bilo veliko doživetje posebej za otroke

fija Koper uredila pastoralni dom, ki je kot nalašč za skupine, kot je bila naša. Zavzeli smo vse sobe in razpoloženje je bilo naravnost družinsko. Kraj odseva energijo stoletij in bila sem hvaležna, da smo kot skupina v moji organizaciji še

dobili prosta mesta.

V cerkvi ob domu smo imeli v naslednjih dneh naše jutranje sv. maše. V soboto smo se podali v Piran na ogled znamenitosti. Med njimi so minornitski samostan, cerkev sv. Jurija, Tartinijev trg itn. Za mnoge pa je bilo veliko doživetje vožnja z ladjico. Njen lastnik je poskrbel za okusno hrano in pijačo. Najbolj pogumni so bili otroci, ki so poskakali v vodo in se tako prijetno hladili. Barka nas je odpeljala do Portoroža in nekateri romarji so si kar odmahnilo, ko so stopili na trdna tla.

Strunjan nas je pričakoval z nekdanjimi solinami in krasnimi sprehajalnimi potmi. Ne-

dilo slovo od morja. Na poti domov smo se ustavili še v Lipici in si ob vodenem ogledu pogledali prečudovite bele konje. Po ogledu kobilarne nas

Vesela vožnja s pletno do Blejskega otoka

je čakalo še podzemlje Postojnske jame. Najprej z vlakcem in potem peš smo si ogledali to čudo in se tudi dodobra razhladili. Pod zemljo je bilo samo 10 stopinj Celzija. Nestrpnost smo pričakovali prihod na sonce. Seveda še postanek na Trojanah ni smel manjkati in tako smo končali naše potovanje, ki smo ga načrtovali že pred dvema letoma. Takrat iz znanih razlogov nismo mogli na pot.

Romanje z župljani Gornjega Senika je bilo tudi tokrat zame doživetje in v veliko veselje mi je bilo, da smo skupaj odkrivali lepote slovenske Primorske. Kraji, ki smo jih obiskali, so nas napolnili z novo močjo in nam dali zagona za nove podvige. Že zdaj se veselim novega romanja z Gornjeseničani!

Lidija Vindiš - Roesler

Ka de z nami brezi drejv po varašaj?

Drejve po varašaj trnok dobro ladijo luft v največšoj vročini ranč tak, donk pa so une tō v veukoj nevarnosti zavolo klimatski sprememb (klímaváltozás). V Australiji so gorprišli, ka prej do leta 2050 vsakša drejva pa grmauvdje v njinom rosagi leko vömrge zavolo globalnoga segrejanja. Tau pa tō brodijo, ka do srejde našoga stoletja takši žalosten konec čaka dvej tretjini vsej drejv po svejti.

Rasti, gostanji, lipe so nej samo prausne držence prauti sunci. Istina je, ka v njinoj senci ne čütimo tak fejest ico, depa po drügom tali tak tō ladijo luft, ka paro vöspičavajo. Donk moremo pred očami držati, ka nam samo tak leko pomagajo, če zdrave ostanejo. Tau de pa na žalost v bodaučnosti vsikdar žmetnejše.

Profesorje na Univerzi v Sydneyu so prejkpoglednili 3129 drejvni fajt po 164 varašaj v 78 rosagaj. Na pamet so vzeli, ka polonje od té sort že zdaj trpi zavolo vrejmena, od veuke vročine ali premalo deži. Té drejve

se cejli čas mantrajo, ka bi žive ostale, vej pa na takši mejstaj stogijo, gde več dugo nedo zdržale klimo.

Australija je tisti rosag, v šterom lidgé klimatske spremembe že na svojoj kauži čütijo. Eden za drüгим prihajajo vročinski vali, graube süüče in odnji po gauškaj. Drejvam najbolje škaudi tau, ka skor nikdar néde dež, in vrnau zavolo toga prej do srejde 21. stoletja več kak 90 procentov vsej sort vömrge. V tom dalečnjom rosagi premišlavajo, ka bi začnili varaške drejve polejvati ali pa jim napravili ovaško mikroklimo, za tau bi pa nücali spoj dosta energije. Ica je vsikdar üša, furt menje je slatke vodé, štero pa voditeli raj za lüstvo šparajo.

Situacija je z dneva v den slabša. Leta 2030 de na svejti živelo že 8,5 milijarde lüdi,

vsikdar več od nji de se spakivalo v varaše. V tej mejstaj de vročina eške vekša gratala kak indrik, zatok bi bilau trnok potrejbno, aj drejve žive ostanejo. Ne smejmo pa pozabiti, ka v ici une tō nazajdržijo vodau, ne spiščavajo vō paro, tau znamenüje, ka ne ladijo več luft kauli sébe. Če ne morejo trpeti nauvo klimo, ne morejo pomagati lidam: betežne gratajo, dojlčijo svoje listke in mrgéjo.

Po varašaj na cejлом svejti je temperatura vleti vsikdar višiša, dugi kedni minéjo brezi deži - zavolo toga trpijo drejve tō, štere brezi vodé ne morejo laditi luft

Čednjaki majo en par idej, kak bi leko obranili drejve. Priporačajo na priliko, aj deževnico ne spiščavamo v kanalizacijo, liki na korenjé drejv; aj je posadimo eške več, ka bi ladile luft in s tejm branile drüge rastlike; aj ne sečémo vō žive drejve, vej pa stare dosta bole ravnajo klimo kak mlade cepike.

Tau se vej, ka se vsega toga mi na Vogrskom tō ne moremo rejšiti. Vsikdar bole na gausti nas zadeneta ekstremna vročina in süüča, dež pa dobimo naglo in na gnauk. Gda je takša »povauden« po varašaj, voda po betonski poštijaj drejkt doj v kanalizacijo stečé. Falijo pa takši deži, šteri bi pomalek močali drejvine korenjé. Zavolo toga cejlo leto süüčo trpijo, če rejsan nega menje deži kak v preminauči lejtaj - samo ga gnauk preveč, gnauk premalo dobimo.

Drejvam po varašaj ne škaudi samo vrejmen, liki vse kaj takšoga, šteroma so une nej včene v naturi. Zavolo autonov se na priliko vsikdar kla trausijo, tau pa vküperstučé zemlau kauli korenjá, s štere po tistom drejve samo trnok žmetno vodau pa svojo gesti vöpotegnejo. V slejdnji desetlejtaj je veuki problem gratalo tau tō, ka se cevi pa kabli pod zemlau vrnau tam vlečéjo, gde drejve korenjé majo. Zatok se na gausti zgodi, ka delavci prejkvrejzejo té korenjé, drejva se pa ne more več rániti in stabilno stati v zemlej. Leko od znautra sprné, ka je nevarno za tiste lidi tō, šteri nimo njé dejo. K sreči pa gnesnedén že bole skrb majo na drejve, tau na Vogrskom zakon tō naprejspiše.

Zavolo klimatski sprememb so gratale drejve po naši varašaj mlajše: stare so tamrle, posadili so nauve. Strokovnjaki pa dosta premišlavajo, kakše sorte bi bilau potrejbno saditi, kakše bi najbolje zdržale gnešnje situacijo. Najti morejo takše, štere do-

bro trpijo žitek po varašaj, donk pa na ulicaj lepau vögledajo tō. V Budimpešti se na priliko zdaj največkrat odlaučijo za ginkone (páfrányfenyő), koprivovce (ostorfa) in javore (juharfa), šteri bole ladajo ico in pomanjkanje deži.

Zavolo klimatski sprememb in globalne trgovine (kereskedelem) vsikdar bole na gausti vövdarijo epidemije med drejvami tō, na Vogrskom je vse več takši betegov, štere so naše drejve prva nej poznale. Zatok moremo fejest skrb meti na té svoje lesene padaškinje, vej pa brezi nji bi se nej mogli potegniti v senco. Ali pa, ka je eške üše, brezi nji bi nam leko sfalilo lufta na toj vsikdar bole vraučoj Zemlej.

-dm-
ilustracija:
Szilveszter Bartkó

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Vsikši ovak špara

V Železni županiji dosta goščé mammo pa tau je z več tala fejest dobro. Gnauk zato, ka dober luft redijo, tak pravijo, ka edna petdeset lejt stara drejva na den 50 kg kisika (oxigén) naredi pa 70 kg CO2 sčisti. Zvün toga letno še 4200 litrov vode se spara v luft, ka fejest vpliva na dobro klimo. V velki vročini sejncu redi, gde se leko malo dolarazladimo. Pa še dosta pa dosta vse haska mammo z drejv. Zdaj gda je ta kriza, zdaj najbolja vsikši samo drva vidi v drejvaj, ranč ne misli na tau, ka zvün tauga kelko dobroga mammo od drejv.

Na Vogrskom zdaj tak vögleda, ka rešitev za energetsko krizo so drva, depa tau se že zdaj vidi, ka cejne za kubik drv se ranč tak začnejo zdigavati kak vse drügo. Zaman je državna, regulirana cejna za kubik lesa 30 tisoč forintov, s taši drv samo deset mejterov dajo eni držini, za drüga drva vse že 60 tisoč forintov trbej plačati.

Pri nas v Porabji še vejn tak kak dobra situacija, zato ka dosta družin, najbolja po vasaj, ma svoje goščé. Depa sto nejma ali tisti, steri v bloki živejo, samo tak leko šparajo, če je v rami nižša temperatura. So pa taši tō, steri so se ovak znajšli, tau so tisti, steri v ramaj živejo, steri centralno peč ali kale (lončeno peč, špajet) majo.

V več železnožupanijskij vasaj se taužijo, ka sta velki dim pa smog, pa ne vejo, zaka. Za par dni se je rejšo te problem, bola povedano, zvedli so za koga volo sta smog pa vonjilo. Tau se je zgaudilo, ka v več vasaj so z namesto drv gvant, plastiko pa vse drügo smetje, ka se pri rami najde, nalagali. Že dotejgamau je problem bijo s tejm, ka edni so plastiko v kalaj pa v centralni pečaj nalagali, depa zdaj tak vögleda, ka še več, dosta več baude tašoga.

Karči Holec

MISEL TEDNA

»Tudi če bi vedel, da se svet konča jutri, bi še danes zasadil svojo jablano.«

Tako se glasi slavni stavek duhovnega očeta protestantske reformacije, nemškega teologa in profesorja Martina Lutra (1483–1546), ki je 31. oktobra 1517 na vrata katedrale v Wittenbergu izobesil slovitih 95 tez, s katerimi je zahteval prenovo tedanje cerk-

ve in poudaril pomembnost branja Svetega pisma v maternem jeziku.

Njegovo misel bi lahko doumeli tudi kot glavno dimenzijo prihodnosti, to je upanje, človekova odprtost v prihodnost in drevo kot načelo človekovega obstoja. Človeštvo

opozarja, naj v svojih zmohtah in pohlepu ne pozabi na naravo, kajti drevo in sadeži drevesa so simbol življenja in simbol greha (Adam in Eva) ter simbol rasti (duha). Naj nam to drevo predstavlja upanje, vztrajno delo in neomajno veselje do življenja.

OD SLOVENIJE...

*V drugi krog
Logar in Pirc Musar*

Prvi krog predsedniških volitev še ni prinesel zmagovalca. 13. novembra se bodo tako volivci znova odpravili na volišča, kjer bodo izbirali med Anžetom Logarjem in Natašo Pirc Musar, ki so jima namenili največ glasov. Po večini prešteti glasovnic v prvem krogu predsedniških volitev je zmagal Anže Logar s skoraj 34 odstotki glasov, sledi Nataša Pirc Musar s slabimi 27 odstotki, na tretjem mestu pa je Milan Brglez s slabimi 16 odstotki glasov. Na četrtem mestu je Vladimir Prebilič, ki je prejel dobrih 10 odstotkov glasov. Zadnja tri mesta so zasedli: Sabina Senčar (slabih 6 odstotkov glasov), Janez Cigler Kralj (dobri 4 odstotki) in Miha Kordiš (slabi 3 odstotki glasov). Prvega kroga volitev se je po neuradnih podatkih udeležilo nekaj več kot 51 odstotkov volivcev. Po praznikih, 2. novembra, bodo prešteli še glasovnice, ki bodo prispele po pošti iz tujine.

Anže Logar je po zaprtju volišč dejal, da verjame v zmago in da gre s tem občutkom v drugi krog. »Kampanjo sem delal od spodaj navzgor, od državljanek in državljanov je bil odziv dober,« je še dejal Logar, ki namerava tudi drugi del kampanje voditi podobno kot prvega, torej nekoliko oddaljeno od stranke SDS. Nataša Pirc Musar je vesela, da so volivci prepoznali vrednote, za katere se zavzema, pa tudi, da so prepoznali njeno nestranskarstvo. »Tu se bo pokazalo, kako različno levi in desni pol gledata na človekove pravice in vladavino prava. Prepričana sem, da bo levo volilno telo prepoznalo, kaj je prihodnost Slovenije,« je še dejala. Obeta se ji tudi podpora premierja Goloba, ki pravi, da ni tako pomembno, kdo zmagaja, če le prihaja z leve sredine.

Novi predsednik ali predsednica republike bo petletni mandat nastopil oz. nastopila 23. decembra.

Penzionisti so djabke brali na Gorenjom Seniki

»DJABKE MI SPLOJ RADI MAMO«

Rejsan je lepi oktober biu, dosta lepši kak je biu preminauči mesec. Tau je cajt, gda trbej pospraviti ške zadnji letošni pauv. Slovenska vzorčna kmetija na Gorenjom Seniki, stera je slavnostno gorodprla svoje dveri leta 2015, ma na Jano-

je ške dosta ostalo. « Na moje pitanje, če so jih navčili, kak trbej brati, pa je etak odgovorila: »Zdaj nam malo bole pomalek dé, vej pa moremo paziti, ka prvi klas moremo ejkstra brati, zatau morem prva dobro poglednoti, če

bili ške veseli, ka je tüdi lejpo vrejmen bilau, nej prevraučé, nej premrzlo, pa sunce je fajn sijalo, tak ka je človek ške več vole za delo meu.

V drugom redej so djabke brale *Marijana Kovač*, podpredsednica društva porabski slovenski penzionistov, pauleg nje pa ške *Marika Kürnjek* in *Eržika Soós* iz Varaša in *Eržika Szabó* z Židove.

Znamo, ka so penzionisti sploj flajnsi gé, vej pa sami tüdi tikvi pauvajo, pa te goškice lüpajo, ka naj se ta tradicija ta ne pisti. »Tüdi mlajše probamo cuj privlečiti, naj vidijo, kak se je inda svejta tau delalo. Lani smo zatok zavole meli, vej pa smo v Števanovcaj lüpalí, pa so njihovi šaularge prišli pomagat lüpat,« je ške pravla *Marijana Kovač*.

Ančika Kovač (na sredi), njeni mauž Štefan pa Marika Mešič

šovom brejgi tüdi dva hektara velki sadovnjak (gyümölcsös). Polonje je travniški sadovnjak, druga polovica pa intenzivni, steri je zdaj star približno deset lejt, v njom pa so djabke sort idared, jonagold in topaz. Takši drejv je vseküper tri ge-

je djabka za prvi ali drugi klas. Prvi klas so samo takše djabke, ka so čiste, stere so nej nika vdarjene ali bi kakšo drugo falingo mele. « Vsi trgé so pravli, ka je dobro, če človek vsakši den kakšo djabko pogej. »Zdaj,

Štiri vesele porabske penzionistke, dve Eržiki, Marika in Marijana

»Radi smo, ka so nas poiskali, vej pa v etom leti rejsan dosta pauva ge, tak ka je fajn brati,« je prva povedala *Marijana Kovač* in cujdala, »ka so tak penzionisti ške bar neka vrejdni gé. Fajn je, ka leko neka djabok tüdi domau

Tamaš Grebenar, steri na vzorčni kmetiji skrbi za njen paverski tau, pa mi je na konci ške raztolmačo, ka je letos letina trnok dobra bila, tak ka so pripauvali več kak 30 ton djabok, stere so zdaj več ali menje že skor vse odali, neka pauva

Tamaš Grebenar

zero. In v té sadovnjak sam se napautila preminauči keden, ka vidim, kak flajnsi penzionisti djabke berejo.

Ančika Kovač, stera je vküper z možaum *Štefanom* in *Mariko Mešič*, vsi so doma v Trauščaj, prišla na Gorenji Senik ka tau tüdi dobro gé,« je ške povedala *Ančika Kovač* in raztolmačila, ka doma pri rami tüdi neka djabok majo, samo ka je tau malo gé. Vsi trgé so

ka tau beremo, jih tüdi neka dobimo, tak ka mo jih te leko doma geli. Djabke mi sploj radi mamu. Zdaj tü tüdi vidim, kakše berem, pauleg toga so nam pravli, ka so jih nej dosta šprickali, tak ka tau tüdi dobro gé,« je ške povedala *Ančika Kovač* in raztolmačila, ka doma pri rami tüdi neka djabok majo, samo ka je tau malo gé. Vsi trgé so

Takše so prvi klas djaboke

nesemo, ali mi bi tüdi brezi toga prišli pomagat, vej pa smo radi, ka smo leko vküper gé. Že smo letos dosta vsega napravili, vej pa smo grauzge tüdi že odili brat v Slovenski vesi pa v Sakalovcaj. «

pa so predelali tüdi v sok, stero ga v svoji bauti odavlejo in ponüjajo gostom, steri k njim pridejo v restavracijo. (Kejv na 1. strani: V etom leti so na Slovenski vzorčni kmetiji pripauvali 30 ton djabok).

Tekst in kejpi: Silva Eöry

Kranjski zborovodja in prvi (dunajski) rezidenčni škof

JURIJ SLATKONJA (1456–1522) – 500 LET PO SMRTI

Jurij (Georg) Slatkonja se je rodil v Ljubljani 21. marca 1456. Pred odhodom na Dunaj je študiral v nemškem Ingolstadt, na dunajsko artistično, filozofsko, umetniško in

Slatkonja, portretna slika, razstavljena v galeriji prostov na hodniku škofije Novo mesto. (Foto: Marko Pršina)

modroslovno fakulteto se je vpisal z 19 leti. Leta 1477 je šolanje sklenil z akademskim nazivom baccalaureus svobodnih umetnosti. Dodobra se je spoznal s teorijo in filozofijo glasbene umetnosti, saj je med obvezne dele kleriškega izobraževanja sodilo tudi koralno petje.

(Dunajski) Cesar Maksimilijan I. mu je podelil veliko nadarbin na Kranjskem. Med drugim je bil novomeški in ljubljanski upravnik ter oskrbnik Pičenske škofije (v Istri). Leta 1498 ga je cesar postavil za vodjo dvorne glasbene ustanove. Na Dunaj je privabil več takrat najboljših glasbenikov. Leta 1513 je Slatkonja postal (prvi) dunajski škof in še naprej vrhovni vodja glasbene kapele. Kot prvi »Singermeister« glasbene kapele je postal leta 1500 »Capellmeister,«

nato »obrister Capellmeister.« Po njegovih prizadevanjih je prišel na dunajski dvor H. Isaac. Sledil mu je L. Senfl. Oba, Isaac in Sefl, sta skladala v slogu nizozemske šole, torej v slogu glasbene gotike in v vsem pomagala do ciljev, ki jih je za dvorno kapelo Slatkonji postavil cesar. V rokopisu, ki vsebuje veliko mašnih proprijev iz monumentalne tiskane zbirke Choralis Constantinus, je Slatkonji pripisano avtorstvo moteta *Ego vos elegi de mundo*. Njegova skladba naj bi bila tudi pesem *Ach Gott, wem soll ich's klagen* v rokopisu iz leta 1510. Trdnih dokazov o njegovih delih še vedno ni. Kljub temu pa bi Slatkonjo lahko označili za sploh prvega skladatelja z znanim opusom, ki prihaja s slovenskega ozemlja.

V (prvem) dunajskem zboru takrat in dandanes pojejo dečki v starosti od 11 do 14 let. Zdaj ga sestavljajo štirje (enakovredni) zbori, ki redno gostujejo in potujejo po svetu v značilnih mornarskih uniformah. Eden od številnih Slatkonjevih trajnih sledov je torej zbor Dunajskih dečkov/Wiener Sängerknaben (1498→). V njem je na začetku prepevalo le sedem dečkov. Še po dobrih 520 letih delujejo in so znani po vsem svetu – kot neke vrste refleksija nekdanjega in tedanjega duha Jurija Slatkonje.

Čeprav je Slatkonja velik del življenja pre-

živel na Dunaju ter tam uspel, umrl in je v stolnici sv. Štefana tudi pokopan, je ves čas ohranjal tesne stike z rojstno deželo. Spomini nanj še kar trajajo: njegov grb danes krasí novoustanovljeno škofijo Novo mesto (2006 →), po njem se imenuje Konservatorij za glasbo, ki deluje v okviru novomeškega Zavoda Friderika Ireneja Barage. Po Slatkonji se imenuje nagrada za novo liturgično glasbo, ki jo od leta 2000 podeljuje dunajska nadškofija. V Novem mestu pa so prav v letošnjem jubilejnem letu izdali spominsko knjižico o Slatkonji, ki jo je ure-

Zbor Dunajskih dečkov/Wiener Sängerknaben danes. (Vir: splet, Wikipedia)

dil dr. Janez Gril. V Ljubljani sta Slovenska matica in Znanstvenoraziskovalni center SAZU priredili znanstveni posvet 15. septembra, naslednji dan pa smo na koncertu odličnega nemškega glasbenega ansambla Singer Pur iz Regensburga in našega Musica cubicularis po dolgem času, nemara po skoraj 500 letih, spet slišali dvoje njegovih del: motet in pesem.

Franc Križnar

3. srečanje Sakalovčanov in Andovčanov

Tako kot že v preteklih dveh letih sta tudi letos sakalovska slovenska narodnostna samouprava (SNS) ter Kulturno in turistično društvo Andovci organizirala srečanje, tokrat v Andovcih.

Skupina iz Sakalovcev je v soboto, 22. oktobra, ob pol dveh krenila na pot po gozdni poti približno 7,5 kilometra daleč do simbola slovenstva, do Malega Triglava v Andovcih. Porabski gozdovi, ki zdaj žarijo v prekrasnih barvah, so polni tudi z darili narave, zato so pohodniki našli veliko jurčkov. Kljub slabemu vremenu in dežju smo čez 2 uri in pol

prispeli v Andovce, kjer so nas čakali predsednik in člani SNS ter Turističnega društva

Andovci. Na porabski domačiji so nas domačini pogostili z

večerjo, ki je bila zelo okusna. Del skupine se je preizkusil tudi v sobi pobega, pri čemer

so bolje spoznali svet ljudskega verovanja. Po veselem po-

poldnevu, ki je bil namenjen druženju in klepetanju, smo z avtobusom prostovoljnega gasilskega društva Sakalovci prišli domov z lepimi doživetji.

Na koncu srečanja smo se vsi strinjali, da je pomembno ohraniti stik s svojimi sosedi. Ni nam treba potovati več sto kilometrov, da si ogledamo lepe znamenitosti, saj živimo v najlepšem delu sveta, ki je poln čudežev.

Andovčanom še enkrat najlepša hvala za prijazen sprejem – čakamo vas na naše prireditve v Sakalovce.

Noémi Illés

... DO MADŽARSKE

Madžarska misije ni podprla

Medtem ko so zunanji ministri članic EU 17. oktobra v Luxembourgu potrdili vzpostavitev misije urjenja ukrajinskih vojakov, Madžarska misije, katere namen je okrepiti zmogljivosti ukrajinskih oboroženih sil, da se bodo lahko še naprej učinkovito branile pred rusko agresijo, ni podprla. Zunanji minister Péter Szijjártó je izjavil: »Menimo, da ni dobra nobena ideja, ki bi lahko pripeljala do eskalacije vojne, kar bi lahko vodilo do nevarnosti, da bi se osrednji ali zahodni del Evrope vpletel v ta konflikt.« Dodal je, da bo Madžarska posebej ocenila vsak primer, ali bo transporte oziroma vojake, povezane z misijo, pustila čez ozemlje države. »Madžarska kot sosednja država zavzema stališče, da mora čim prej priti do prekinitve ognja in do mirovnih pogajanj, v interesu tega je nujno ohraniti komunikacijske kanale, kajti brez njih ni nobenega upanja, da se konflikt lahko reši po diplomatski poti,« je izjavil madžarski zunanji minister.

Cene živil se bodo dvigale vse do februarja prihodnjega leta

Znani profesor agrarne ekonomije György Raskó meni, da se bodo cene živil v državi dvigale vse do februarja leta 2023. Pri tem niti dejstvo, da je popraševanje po živilih vse manjše zaradi draginje, ne bo pomagalo.

Med vzroki draginje je naštel letošnjo sušo, ki je kmetovalcem povzročila za 1000 milijard forintov škode. Drugi vzrok pa je v tem, da kmetijstvo kot panoga potrebuje veliko energije. Za jesensko setev kmetje kupujejo plin in plinsko olje ter električno energijo po zelo visoki ceni, vsi ti vzroki pa vplivajo na to, da je pridelava osnovnih surovin predraga.

GDA VEČ NEGA

Laci Bajzek na Dolejnjom Seniki žive na tistom tali, steri se tak zove ka Tanya (Pristava). Sploj lejpo pa mirno mesto je tau, gde njegva rojstna hiša stoji, niže lesa, nej daleč kraj od vretine, odkec so si gnauksvejta vodau nosili domau. Laci je fejst ponosen na

Laci Bajzek ešče večkrat v roke vzeme kosau, gnešnje generacije tau več ne vejo

ženila. Tau zato vejm, ka je eden zdavanski papir, na steroga so tau vse lopau dolanapisano.«

- *Kak so ta ženska v Meriko prišli?*

»Oni so najprvin v 1910. lejtaj odišli v Meriko, potistim ka sta se z možaum, steri je iz Matjaševce

zabili pa te je mašin vrag vzejo.«

- *Tvoj oča so kelko bratov pa sestere meli?*

»Nijj je pet bilau, Francli, Trejza, Micka, naš Djauži pa Gusli.«

- *Tvoj oča so doma ostali?*

»Tak je, mati so prišli sé, ge sem pri očinom rami doma gé. Gled sem stare seničke zemljevide (mape) od leta 1858, tam je naš ram že gornamalani. Ge brodim, ka tau je še nej te ram biu, zato ka sledkar so še kaj obnavlali pa kujzidali, depa te je že tū stau ram.«

- *Na dobro mesto so zozidali vaš ram zato, ka paulak je bila vretina..*

»Prvin so vsigdar tak zidali, aj paulak voda bauda, zato ka tau je fejst potrebno bilau. Dobro se spomnim, ka do osemdeseti lejst smo iz vretine nosili vodau za pit pa za kūjat, za vse drūgo pa iz mlake, stera je niže bila, stera je ranč tak iz vretine mejla vodau. Sledkar, gda smo naredli kopalnico, smo najprvin iz stūdenca, sledkar pa že iz vodovoda meli vodau. Depa še gnesden ta vretina, cūrek ma vodau, dobro vodau ma, gdakoli leko pije iz nje. Ge tak mislim, ranč tak kak prvin, pride še taši svejt, ka de mejla voda veliko vrejdnost, najbola pa taše vretine, stere pitno vodo majo, zato ka vsigdar menje baude te vode.«

- *Kama so šli?*

»Na Seniki so živeli do konca, oni so Boslin rod bili, steri so doma žganjarno meli, moja stara mati

valaun biu, spoznala. Par lejst ta tam delala pa te sta gnauk domau prišla na en kratek čas. Gda sta drūgo paut nazaj odišla, te je mauž mrau, Šulič Marca - ka tak so se zvali - so pa s hčardjauv za stalno domau prišli.«

- *Gda si piu iz te vretine?*

»Kak zdaj že večkrat, letos je naša družina mejla srečanje, steri se Kaucini, Vrnjini pa Tošini zovemo. Nas je šest, štirge podje pa dve sestere, tak ka mi, če se vkūpnajdemo, te smo že fejst na velke. Zdaj, gda smo meli tau srečanje, te smo z edno kantlov po vodau šli na vretino pa te smo pili pa koštavali našo vretinsko vodau.«

- *Gda je bilau tau srečanje?*

»Nejmamo stalnoga datuma, ranč kak vōpride. Tau je fejst veselo, zato ka ovak tak nega prilike za tašo družinsko srečanje. Tak brodim, tau srečanje najbola zavolo krepke družinske vezi funkcionera, radi se srečamo, veseli nas, če smo leko vkūper. Zato ka ovak raztrošeno živemo po cejlom rosagi, eden tū, drūgi tam, brezi tauga bi se samo rejdko leko srečali. Zvūn tauga se zato še večkrat srečamo,

depa nej v tašom velkom kraugi. Zato ka pučke krmim pa gda je masarija, te štirge bratje vkūper vse sami tanaredimo, nikoga lūdkoga nej trbej zvati.«

- *Kelko lejst star si biu, gda si v pevskom zbori začno spejvati?*

»Ge sem te šestnajset lejst star

kak zdaj vse tadoj dé. Ge sem še s kravami orau, zato ka moj oča je rano mrau. Nas, moja generacija so še navčili delati, dočas ka so se drūgi čopkali v potoki, dočas smo mi na njivi, na mazejav delali ali krave smo pasli. Mi smo še tak gorrasli, nas so navčili, ka moraš

Zdavanjski kejp iz Amerike, steri je biu napravljeni na lemez

svoje slovenske korenine, na zik, na slovensko kulturo, stero aktivno ohranja pa se trūdi, aj se ne pozabi. Rad spejva, že od mladi lejst je član Mešanega pevskega zbora Avgust Pavel, steroma je že več lejst predsednik. Depa zdaj se ga nej od tauga spitavo, proso sem ga, aj iz svojoga fotoalbuma par kejpov vōodabere pa aj od tisti nam malo pripovejda.

valaun biu, spoznala. Par lejst ta tam delala pa te sta gnauk domau prišla na en kratek čas. Gda sta drūgo paut nazaj odišla, te je mauž mrau, Šulič Marca - ka tak so se zvali - so pa s hčardjauv za stalno domau prišli.«

- *Kama so šli?*

»Na Seniki so živeli do konca, oni so Boslin rod bili, steri so doma žganjarno meli, moja stara mati

biu, iz tisti lejst mam en kejp, gé smo Kōleš, Labricz, Bajzek Karči, Mukič Agi pa ge dolavzeti. Depa mam taši kejp tō iz te časov, gda z zborovodkinjov Marijo Trifus plešem na Gorenjom Seniki pri Cifri.«

- *Maš taši kejp tō, gda si s kosa-uw dolavzet, tašo človek že rejdko vidi.*

»Ge znam kositi, depa mena že

delati pa tau, ka iz dela leko živeš. Ranč tak so nas navčili na tau tō, ka moraš ceniti svoj jezik, svojo kulturo. Ge tak mislim, ge sem se v tau nutnaraudo, ge sem tau daubo, ge tau moram tadale nesti. Ge se tauma radūjem, mena je tau lejpo pa dobro. Ge sem se tū naraudo, ge sem odtec nikdar nej mogo kraj titi, sir sem doma

Lacijova generacija je trno rano začnla spejvati v Mešanom pevskom zbori Avgust Pavel

- *Laci, eden fejst stari kejp maš, steri je z edno drūgo tehnologijov na lemez (ploščo) poslikani, gde se je te redo pa sto so na kejpi?*

»Tau je na lemez poslikano, depa s kakšno tehnologijov, tau ne vej, depa kejp se je v Meriki v Pittsburghi naredo leta 1924, gda se je od moje stare matere sestra

so tū odtistec valaun bili. Je eden taši kejp, gde so moj oča, stari oča pa njeni šogor vkūper dolavzeti, tau je tū pred Boslinim ramom bilau. Mi dosta stari kejpov mam, zato ka pri Boslini je biu en fotoapar, steroga so iz Merike prinesli. Gda so Rusi prišli, mašin so nut v kale skrili, depa djeseni, gda so nutzakūrili, so po-

Laci z nekdešnjo zborovodkinjo Marijo Trifus na veselici pri Cifri

košaline nej trbōlo kositi, bola že samo za krave travo pa če kakšne šance je trbōlo kositi, zato ka mi smo te že meli kosilnico.«

- *Tvoja generacija je tista, stera je še vidla pa vej, kak trbej gazdūvati.*

»Zdaj se je že dosta vse spremeni- lo kak pri deli tak pri lūstvi, tak pri slovenstvi. Kak je tagor šlau pa

sto ostati, zato ka tau meni dobro bilau. Leko ka sprvoga človek tau ranč ne ceni, ka dosta vse lejpora maš kauli sebe, samo te, da več nega. Pa tau vala za vse, kak za lejpo krajino, za lūstvo, tak na našo slovensko kulturo tū. (Kejpa na 1. strani: Stariške z Lacijovim bratom Guslinom).

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Nazadnje smo po Cerkniskom jezeri ojdli, plavali, ribe lovili pa eške kaj smo vidli pa delali. Jezero je ménje po malom varaši Cerknica daubilo. Cerknici pa je cerkev ménje dala, tri v njoj stodjijo. Dokumenti nam pripovedajo, ka od prve njive fare leko že od leta 1040 tadale gučimo. Depa, na brgaj kaulak gnešnje Cerknice so eške bole stare grobe najšli. Nin 2000 lejt nazaj so že lidge svoje pokojnje tam pokapali. Tau v čas antike spadne, že 600 lejt po tejm so skrak tej grobov arheologi od naši stari Slavov grobe najšli. Ja, od toga pripovedamo, kak je krajina lidam že od inda leko vse tisto davala, ka njim je za življenje trbelo. Gnes je Cerknica nej samo po svojom rej-san atraktivnom jezeri poznana. Že od inda se v njoj pa kaulak nje na fašenski čas dosta vsega godi.

Ta fotografija je 1925. leta bila napravljena. Na njej se leko vidi, ka za nekšno gostiuvanje dé. Moški je nut v mladoženko (snejo) zrvnani. Po njinoj tradiciji se je skur neka takšnoga godilo, kak se pri nas na borovom gostiuvanju vej goditi. Depa, v Cerknici pa kaulak nje se tau malo ovak godi

Pust v Cerknici

trno staro tradicijo ma. Prva na tau paut po časi staupimo, neka drugo trbej poglednoti. Fašenek iz nemške rejči pride. Slovenska rejč za té čas je pust. Ka una zaprav znamenüje? Po tradiciji se včas za »naurim« torkom na pepeunico post začne. Indasvejta so v nisterni slovenski krajinaj tomi časi »mesopust« prajli. Mesau-püsti ali mesa-post tau leko tumačimo. Iz vsega toga je gnes pust ostano.

Poganjači so njine tradicionalne fašenske, pustne figure. Uni kaulak lejčejo, mlade ženske naganjajo, stera so se eške nej zdale pa bi za tau že dun čas biu. Na vrata ali stene rama, v steri živejo, »pojace« gor namalajo. Tak aj se vej, v sterom rami ženska sramota živé. Zavolo toga moškoga nut v žensko zrvnajo, aj se un ženi. Aj un tau naredi, če tau »prave« ženske neškejo. Vse tau je eške

iz poganski časov k nam prišlo. Pustni ali fašenski čas že sprto-lejt k nam zové. Vse de začnol-rodití, vse na nauvo zaživé. Ženski »pauv« se tó nin mora

Brezi povodnoga moža v Cerknici nejde. Ranč un je njino Cerknisko jezero naredo, tak nam legenda pripovedja. Zviin njega leko eške dosta drugi takšni figur se vidi, stera nam od stari, indašnji časov pripovedjajo. Kelko časa pa dobre volé za vse tau trbej meti, samo domanji lidgé vejo

videti, steri na svejt iz nje pride. Če nega mlajšov, vse je zaman gé. Indasvejta so naši stari tau najbolje za istino delali, gnes

tau velko šalo pa veseldje med lidi nosi.

Vse indašnje se je gnes v Cerknici v velki karneval vömi-

Zavolo čaralic, coprnic, stera kaulak Cerknice »živejo«, na njinom karnevali brezi toga nejde. Vsikšo leto se na mekli po varaši coprnica Uršula pela. Una je najbolje stara figura na cejloj karnevali. 12 m je duga pa skur 4 m viško je zrasla. Ranč una je tista, stera se po »diplomatskoj pauti« z drugimi fašenski zguči, ka vküper z njenimi padaškinjami nede lagvoga vrejmena

nilo. Na njem zavole rej-san dobro napravleni figur leko vidimo. Vse več se takšnoga leko najde, ka že od politične satire pripovedja. Depa, že lejta pa lejta se zvün toga vsigdar leko eno pa isto vidi.

Čaralice

Od čaralic se v Cerknici pa v vasaj kulak nje že dugo, dugo pripovedja. Više Cerknice brejg Slivnica stodji. Na srejdí njega

je ena velka lüknja, velka jama. Tam čaralici coprnica pravijo. Toj jami na Slivnici so Coprniska jama ménje dali. Depa,

zakoga volo se tak zové? Mi gnes vejmo, ka tau fizika nam tumači. Iz te jame v zimi, v velkom mrazi topeu zrak vöpride.

Zatoga volo se megla začne delati, strera se doj v dolino spisti. Lidgé so tau indasvejta ovak razmeli, zaprav, so si tau po svoje tumačili. Tam nut copr-

Na pokapanji Pusta vse tak vögleda, kak bi najbolje za istino šlau. Depa, vse vküper ne odide v zemlau. Voda, potok je njegva »zemla«, kama ga nut spistijo, ka tadale v Cerknisko jezero pride. Tam eške po svojoj »smrti« mora »dela« obrediti. Ranč tau pokapanje aj bi jezero varvalo. Ga varvalo, ka do kraja v zemlau ne odide, ka dun za lidi zavole rib ostane

nice, čaralice živejo. Ranč une vrejmen majšajo, takše delo lidam nika dobroga ne prinese. Ja, v tau se je vörvalo. Tak globko vörvalo, ka so eške plebanoši mogli svoje delo obrediti. Vej se, ka so nin 300 lejt nazaj delali. Na risauski pondejlek je za plebanošom cejla procesija iz Cerknice gor na brejg Slivnica šla. Stavili so se pri jami, tam molili, plebanoš pa je s posvečeno vodau svoje delo obredo.

S tejm so škelí čaralice pri njinom deli dojtaviti. Depa, tau eške nej vse! Zgodilo je je tau tó, ka so krepki moški lüknjo z velko skalo zaprli, aj vö iz nje več toča pa vijer ne prideta. Tak več čaralice vö iz nje ne pridejo, po tejm več nedo mogle plesati pa tak lagvo vrejmen vküper napelati. Pa tau tó eške nej vse! Lidgé so odili tagor pa nut v jamo dare metali, aj čaralice zmirijo. Po nisterni pripovejsti aj bi se takše eške 150 lejt nazaj godilo.

Vse vküper se na karnevali s »pokapanjom« zgotovi. Na pepeunico Pusta gorvužgejo, nauri čas miné, naprej trbej brodití, kak de tadale šlau. Ta šega za najbolje staro vala. Dosta poganskoga v sebi nosi. Ogen že na tüčen četrtek ranč iz jame čaralic prinesejo, vse do konca na njega skrb majo. Na konci z njim »nauroga« Pusta gorvužgejo.

Vse stare šege, stera so od inda živele, so dostakrat dojzapo-

vedali. Cerkev je indasvejta nej rada šege vidla, stera v sebi dosta poganskoga nosijo. Ranč tak so tihinci tó, steri so slovenske krajine prejk meli, takše nej škelí videti. Vejmo, stare šege slovensko rejč gor držijo, tihinci pa so škelí, aj se domanja rejč ne čüje. Kakoli, v Cerknici cejlo leto za tau delajo, ka se njini Pust vsikšo leto leko gorvužgejo.

Miki Roš

CVETOČA POT GROFICE MARIJE AUERSPERG ATTEMS

Lepota in cvetje sta si vedno v zgodovini podajala roke. Tudi danes to ni izključeno, a je na žalost manj cenjeno. Cvetje, ki je zelo raznovrstno, nas zna nagovoriti na mnogo načinov. Že zapisi in spomeniki iz najstarejših časov pričajo o človekovi občutljivosti za govorico cvetja, ki se prav tako neposredno zrcali v razvoju cvetlične in vrtnarske kulture v starih civilizacijah. Na samo simboliko določene cvetlice pa vpliva mnogo dejavnikov: izraz oblik, barv, dišav, ki pa se prepletajo še s svojimi značilnostmi v času rasti in cvetenja ter nas prikrito nagovarjajo na tisto, kar z besedami težko označimo.

1839 poročila z Antonom Aleksandrom grofom Auerspergom, znanim pod imenom Anastazij Grün. Živela sta na današnjem ozemlju Avstrije (Dunaj) in Slo-

venije – na gradu Šrajbarski turn v Leskovcu pri Krškem in v dvorcu Dornava. Podatkov o življenju slikarke je malo in še ti so dosegljivi le prek življenja njenega moža. Slikala je cvetlična tihožitja in interierje manjših formatov, v poznih letih pa se je ukvarjala tudi s fotografijo. Njena cvetlična tihožitja poleg slikarskega znanja kažejo izreden čut za opazovanje in naturalizem ter temeljijo na botaničnem znanju, ki ga je uporabila tudi pri na-

črtovanju vrtov na Šrajbarskem turnu in v Dornavi. Njena dela, priljubljena med plemstvom in meščanstvom, so hranjena tako v Sloveniji (v Narodni galeriji, Narodnem muzeju in Slovenski akademiji znanosti in umetnosti) kot tudi v Avstriji (Neue Galerie Graz) ter v zasebnih zbirkah. Risanje in slikanje sta bili v prvi polovici 19. stoletja del temeljne izobrazbe mladih plemkinj. Učne ure so praviloma potekale na domu, le v redkejših primerih pa v slikarskih delavnicah. Zasebnih inštrukcij pri uveljavljenih slikarjih je bilo tako deležnih več kranjskih in štajerskih plemkinj, nekatere so inštrukcije dobivale tudi pri znanih dunajskih slikarjih. Med njimi je bila tudi Marija Auersperg Attems. Znano je tudi dejstvo, da ženskam slikanje živih (moških) modelov ni bilo dovoljeno. Ker so bile s tem omejevale pri izpopolnjevanju slikanja figuralnih motivov, so se večinoma usmerile v slikanje tihožitij.

Tudi umetnica Auersperg Attems se je posvetila tej vsebinski zvrsti, znana pa je bila po svoji prednosti, da je bila ves čas na tekočem s sodobnimi tokovi v vrtnarjenju in je slikala rastline tako natančno, da je mogoče prepoznati njihovo botanično vrsto. Rože različnih oblik in barv so venomer harmonično razporejene bodi si v vazah bodisi ob sadežih na mizah. Vse rastlinje pa je pogost element dunajskega tihožitja prve polovice 19. stoletja, ki ga je sleherni slikar, ljubitelj vrtnarstva in botanike, dobro poznal.

Marija Auersperg Attems ni stremela k poklicnemu slikanju, kaže pa, da je bila ves čas tesno povezana z likovno umetnostjo in deležna kakovostnega izpopolnjevanja v slikanju in risanju cvetja. Domnevamo lahko, da je Attemsova spremljala sodobno umetnostno produkcijo, zlasti delo bidermajerskih slikarjev tihožitij na bližnjem Dunaju. Vrste cvetja, ki se pojavljajo na njenih cvetličnih aranžmajih, zlasti vrtnice, okrasni slak, spominčice, tulipan, španski bezeg, snežna kepa, so del »stalnega repertoarja« že na delih slikarskih mojstrov 18. stoletja, nepogrešljive pa so bile tudi v opusu drugih bidermajerskih slikarjev. Kar na treh od osmih

tihožitij v treh slovenskih javnih zbirkah je grofica Auersperg Attems mizo s cvetjem upodobila v krajini oziroma pred ozadjem na prostem. Na nekaterih njenih delih se ob rožah pojavlja še sadje.

druge polovice 19. stoletja. Zगतovo lahko rečemo, da floralna tihožitja grofice Marije Auersperg Attems izžarevajo nežnost in tankočutnost umetniške roke in obenem verodostojno prikazu-

jejo realni rastlinski svet. Njene upodobitve prikazujejo strast do botaničnih podrobnosti in željo kar se da natančno ujeti trenutek s srčnostjo naslikanih šopkov.

S trenutnim projektom Cvetlična kultura podeželja v Malem avditoriju Posavskega muzeja Brežice želijo razširiti sodelovanje z drugimi ustanovami ter pri-

Detajl z otvoritve razstave

V tem kontekstu je izbrala finejše sadje, in ne jabolko in hruško. Zanimivo pa je, da kljub vinorodni okolici na obravnavanih slikah ni grozdja, ki je pogost motiv na sočasnih in starejših tihožitjih, ampak je izpostavila breskve, slive, orehe in fige.

Med slikarkami, ki so v prvi polovici 19. stoletja delovale na Slovenskem, je grofica Marija Auersperg Attems ena redkih, ki so bile že v prvih desetletjih prejšnjega stoletja deležne pozornosti slovenskih umetnostnih zgodovinarjev in poznavalcev. Ob tem, da je (kot jo je brez negativnega prizvoka poimenoval Stele) kot »amaterska« slikarka zvrst tihožitja razmeroma dobro obvladovala, je razlog za to tudi dejstvo, da se cvetličnim tihožitjem ni resneje posvečal nobeden od tedanjih slovenskih poklicnih slikarjev. Da je cvetje slikala z obilico talenta in z ljubeznijo, dokazujejo dela, ki obiskovalcem še danes vzbujajo občutek intimnosti in spokojnosti ter tako dosegajo ključno vsebinsko komponento bidermajerskega tihožitja. Čeprav se je ohranila le peščica njenih tihožitij, so danes priljubljeni eksponati v redkih javnih zbirkah. Z eleganco, ljubeznivostjo in mirom nagovarjajo današnji čas, tako drugačen od »podaljšane« bidermajerja

Cvetlice s kosmuljo

praviti interdisciplinarni projekt, ki bi bil zanimiv za strokovno in splošno javnost. Organizatorji bi povezali znanje s področja umetnostne zgodovine, vrtno-arhitekturne in stavbne dediščine ter hortikulture. Vodilna nit projekta pa je cvetje s slik Marije Auersperg Attems.

Mojca Polona Vaupotič

Marija R. Auersperg Attems

Del razstavljenih slik

Attems. Razstava na slikovit način predstavlja življenje in delo slikarke grofice Auersperg Attems (1816–1880). Njena likovna dediščina postane bolj razumljiva, ko jo postavimo v kontekst dosežene vrtnarske kulture, arhitekture, dogajanj v habsburški monarhiji in živlega zanimanja za novosti v širšem evropskem prostoru. Razstava sodi v projekt Cvetlična kultura podeželja, ki ga sofinancirata Evropska unija iz Evropskega kmetijskega sklada

– na gradu Šrajbarski turn v Leskovcu pri Krškem in v dvorcu Dornava. Podatkov o življenju slikarke je malo in še ti so dosegljivi le prek življenja njenega moža. Slikala je cvetlična tihožitja in interierje manjših formatov, v poznih letih pa se je ukvarjala tudi s fotografijo. Njena cvetlična tihožitja poleg slikarskega znanja kažejo izreden čut za opazovanje in naturalizem ter temeljijo na botaničnem znanju, ki ga je uporabila tudi pri na-

**SPORED SLOVENSkih
TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV**
**OD 28. OKTOBRA
DO 3. NOVEMBRA**
PETEK, 28.10.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:05 Vem! 11:45 TV-izložba, 12:00 Tarča, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Tajkuni: Kitajska, 14:30 Prislunimo tišini: Biti mama otroka s posebnimi potrebami, 14:45 TV-izložba, 15:00 Mostovi – Hidak, 15:45 Mulčki, risanka, 15:50 Osvežilna fronta, 16:20 Infodrom, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ah, ta leta! 17:50 Družina Jazbečjak, risanka, 18:05 Šef doma, z Mašo in Petro, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Proslava ob dnevu reformacije, 21:05 V petek zvečer: Izbor, 22:00 Odmevi, Šport, 22:45 Kinoteka: Sprehod, 0:30 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:55 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:50 Napovedujemo

PETEK, 28.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 9:10 Videotrak, 10:10 Dobro jutro, 13:00 Ugriznimo znanost: Otroške bolezni, 13:50 Šef doma, 14:15 O živalih in ljudeh, 14:45 Na vrtu, 15:30 Migaj z nami, 16:20 Otoki svetlobe, 17:50 Vrhovi, koncert Neishe z gosti, 18:55 Kongo: Milijonarji kaosa, 19:55 Panorama, 20:15 Gospodarstvo, 20:35 Magnet, 20:55 Obtožujem! 23:10 Ogenj, rit in kače niso za igranje, 0:10 Videonoč

SOBOTA, 29.10.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Otroški program, 10:25 Infodrom, 10:40 Skoraj nikoli, 11:20 TV-izložba, 11:40 Ah, ta leta! 12:15 Duhovni utrip, 12:30 Ozare, 12:35 Kaj govoriš? = So vakeres? 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 O živalih in ljudeh, 13:55 TV-izložba, 14:15 Podjetno naprej, 14:45 Prislunimo tišini, 15:10 TV-izložba, 15:30 Rojaki, 15:55 Ambienti, 16:30 Na vrtu, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Luka in Lučka, risanka, 17:30 Sobotno popoldne, 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Utrip, Šport, Vreme, 20:00 Popevka 2022, 21:40 Ujet, 22:40 Poročila, Šport, Vreme, 23:10 Sedmi pečat: Za vsako ceno, 0:55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:20 Dnevnik, Slovenska kronika, Utrip, Šport, Vreme, 2:15 Napovedujemo

SOBOTA, 29.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Najboljše jutro, 8:30 Spomini: Metka Skušek, 10:20 Začnimo znova, 11:35 Alpsko smučanje (M): Smuk, svetovni pokal, 13:00 Šport in špas, 13:50 Avtomobilnost, 14:30 Avenik s Simfoničnim orkestrom RTV Slovenija, 16:10 Pred SP v nogometu, 17:20 Rokomet (Ž): Slovenija - Hrvaška, prijateljska tekma, 19:05 Ozadje švedskega modela, 20:15 Pavza, 22:00 LP film Laibach, 23:00 Koncert skupine Laibach na ljubljanskem gradu: Svoboda vodi ljudstvo, 0:50 Videonoč

NEDELJA, 30.10.2022, I. spored TVS

7:00 Otroški program, 10:50 TV-izložba, 11:20 Ozare, 11:25 Obzorja duha, 12:00 Ljudje in zemlja, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Frišno: Dan nove slovenske glasbe, 14:40 TV-izložba, 15:05 Vesela vojna, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Bacek Jon, risanka, 17:30 Nedeljsko popoldne, 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20:00 Genialna prijateljica, 21:10 Intervju, 22:05 Poročila, Šport, Vreme, 22:35 Antigona - Kako si upamo! 0:05

Simfonični orkester RTV Slovenija, 0:20 Sebastian Bertoncelj, Simfonični orkester RTVS in En Shao, 0:55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:25 Dnevnik, Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 2:15 Napovedujemo

NEDELJA, 30.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Duhovni utrip, 7:15 Ugriznimo znanost: Otroške bolezni, 7:40 Weronika Partyka, Simfonični orkester RTV Slovenija in En Shao, 8:00 Policijski orkester, 9:45 Začnimo znova, 10:50 Žogarija, 11:35 Alpsko smučanje (M): Smuk, svetovni pokal, 13:00 Barkolana 54, 14:20 Po Severni Ameriki s Simonom Reevom, 15:45 Ambienti, 16:20 Popevka 2022, 18:15 Jadralka, 20:00 Arena, 21:05 Žrebanje Lota, 21:15 Pompejski živi mrtveci, 22:05 Preko trupel, 23:10 Nedeljsko popoldne, 0:45 Videonoč

PONEDELJEK, 31.10.2022, I. spored TVS

6:20 Utrip, Zrcalo tedna, 7:00 Dobro jutro, 9:00 Počtniški Izzivalci: Glasbeni polet, 9:30 Bi se gnetli na tej metli? risanka, 10:00 Dan reformacije, prenos evangeličanskega bogoslužja iz Murske Sobote, 11:15 Vem! 12:00 V vrtincu ljubezni, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Brata Champollion in skrivnost hieroglifov, 14:30 S-prehodi, 15:00 Dober dan, Koroška, 15:40 Odvratne rime: Prvi del, risanka, 16:10 Z kot Zofka: Detektivka, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Podjetno naprej: Misija Mlada kohezija/Koželj, pridelava in predelava zelišč, 17:50 Zvit in Zaja: Slika, 18:05 Šef doma, z Mašo in Petro, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:05 Heretik, 21:50 Arena, 22:50 Poročila, Šport, Vreme, 23:15 Pisave, 23:45 Richard Strauss: Tako je govoril Zaratustra; Simfonični orkester RTV Slovenija, 0:20 Dan Zhu, Simfonični orkester RTV Slovenija in En Shao, 1:15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:40 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:35 Napovedujemo

PONEDELJEK, 31.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:45 Videotrak, 8:40 Prislunimo tišini, 9:00 Dobro jutro, 11:20 Intervju, 12:30 Šef doma, 13:10 Obzorja duha: »Pravični bo živel iz vere«, 13:50 Ljudje in zemlja, 15:00 Sobotno popoldne, 16:40 Proslava ob dnevu reformacije, 17:55 Protestantizem, 18:55 Nekaj lepega je ostalo za njimi, 19:55 Panorama, 20:15 Črna kronika, 20:35 Magnet, 20:55 Frišno: Dan nove slovenske glasbe, 22:15 Skok v neznano: William Friedkin o Izganjalcu hudiča

TOREK, 01.11.2022, I. spored TVS

7:00 Dobro jutro, 9:00 Počtniški Izzivalci: Kje je dom? 9:30 Dunja, 10:00 Nenavaden teden s Tess, 11:20 Vem! 12:00 V vrtincu ljubezni, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Pompejski živi mrtveci, 14:20 Duhovni utrip: »Lubi Slovenci«, 14:45 TV-izložba, 15:00 Kanape/Kanapé, 15:40 Odvratne rime, risanka, 16:05 Firbcologi: O zombijevski noči čarovnic, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Alpe-Donava-Jadran, 17:50 Niki Vrum, risanka, 18:05 Šef doma, z Mašo in Petro, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Žarenje, 21:00 Zadnji avtobus, 22:25 Poročila, Šport, Vreme, 22:55 Pričevalci: Anton Murgelj, 0:55 Dnevnik Slovencev v

Italiji, 1:20 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:15 Napovedujemo

TOREK, 01.11.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 10:30 Videotrak, 11:40 Dobro jutro, 14:00 Avtomobilnost, 14:40 Šef doma, 15:00 Pisave: Aleš Šteger, Jedrt Maležič, 15:45 Memento Mori, 16:45 Gurmanski klub, 18:20 Panorama, 18:35 Koda, 18:50 Magnet, 19:00 Šport, 19:30 Športna gimnastika (Ž): Ekipna tekma, svetovno prvenstvo, 22:10 Dirigentka, 0:35 Kaj govoriš? = So vakeres? 1:10 Videonoč

SREDA, 02.11.2022, I. spored TVS

7:00 Dobro jutro, Poročila, 11:20 Vem! 12:00 V vrtincu ljubezni, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Prvaki: Skrivnost preživetja, 14:35 Osmi dan, 15:05 Mostovi – Hidak, 15:45 Male sive celice, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 (Ne)znana poglavja slovenske zgodovine: Gorske bukve, 17:50 Kumijine živalske zgodbe, risanka, 17:55 Knjižni molj: Na odru, 18:05 Šef doma, z Mašo in Petro, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:05 Film tedna: Sadeži pozabe, 21:35 Bik, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Panoptikum, 23:40 (Ne)znana poglavja slovenske zgodovine: Gorske bukve, 0:15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:40 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:35 Napovedujemo

SREDA, 02.11.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 9:30 Videotrak, 10:45 Dobro jutro, 12:50 Kanape – Kanapé, 13:40 Šef doma, 14:20 Rojaki, 14:50 Vöra bije, Mladinski pevski zbor RTV Slovenija z glasbo iz Prekmurja, 16:10 Alpe-Donava-Jadran, 16:40 Ambienti, 17:15 Nedeljsko popoldne, 18:55 Okužba, 19:55 Panorama, 20:15 Zdravje, 20:35 Magnet, 20:50 Volilno soočenje, 21:40 Žrebanje Lota, 21:45 Za vsako ceno, 22:55 Športna gimnastika (M): Ekipna tekma, svetovno prvenstvo, 1:05 Videonoč

ČETRTEK, 03.11.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 9:45 Krdelo, 11:20 Vem! 12:00 V vrtincu ljubezni, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Prvaki: Družina šteje, 14:30 TV-izložba, 14:45 Slovenski utrinki, 15:15 Pod drobnogledom - Nagyító alatt, 15:50 Sobotni krompir, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ugriznimo znanost: Naši refleksi, 17:50 Niki Vrum, risanka, 18:05 Šef doma, z Mašo in Petro, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Tarča, 21:00 Izginula trojanska mesta: Ruševine, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Osmi dan, 23:15 Dediščina Evrope: Prigode mladega Voltaira, 0:10 Ugriznimo znanost, 0:45 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:10 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:05 Napovedujemo

ČETRTEK, 03.11.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 10:00 Videotrak, 11:10 Dobro jutro, 13:20 Šef doma, 14:00 Arena, 15:30 (Ne)znana poglavja slovenske zgodovine: Gorske bukve, 16:10 Panoptikum, 17:10 Dokumentarna oddaja, 18:05 V petek zvečer, 19:00 Razkrita skrivnost Einsteinovih možganov, 19:55 Panorama, 20:15 Znanost in tehnologija, 20:35 Magnet, 20:50 Volilno soočenje, 21:40 Avtomobilnost, 22:15 Ambienti, 22:55 Športna gimnastika: Mnogoboj, svetovno prvenstvo, 1:05 Videonoč

IZDELAVA JESENSKIH OKRASKOV V HIŠI JABOLK NA GORNJEM SENIKU

Razvojna agencija Slovenska krajina in Kmetijsko-gozdarski zavod
Maribor organizirata rokodelsko delavnico izdelava jesenskih okrasov
iz naravnih materialov.

Datum: petek, 28. oktober 2022, ob 16.30

Lokacija: Hiša jabolk na Gornjem Seniku

Delavnico bosta vodili Martina Gomzi in Vanesa Žderić, svetovalki za
dopolnilne dejavnosti na kmetiji s Kmetijsko-gozdarskega zavoda Maribor.

VLJUDNO VABLJENI.

DELAVNICA JE ORGANIZIRANA V OKVIRU PROGRAMA SODELOVANJE MED MINISTRSTVOM ZA
KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO IN RAZVOJNO AGENCIJO SLOVENSKA KRAJINA

RAZPIS ZA DODELITEV ŠTIPENDIJE ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM ZA PORABSKE ŠTUDENTE V ŠTUDIJSKEM LETU 2022/2023

Predmet javnega razpisa

Zveza Slovencev na Madžarskem na podlagi sklepa predsedstva objavlja razpis za dodelitev štipendije za porabske študente. S tem želi poskrbeti, da se slovenski narodnostni intelektualni potencial v Porabju ne izgubi in razprši, temveč utrdi in okrepi, kar je povezano s sposobnostjo pritegovanja in vključevanja manjšinske študentske populacije v delovanje slovenskih manjšinskih organizacij na Madžarskem.

Na razpis se lahko prijavijo slovensko govoreči madžarski državljani iz Porabja, ki študirajo na univerzah v Sloveniji oziroma študirajo slovenski jezik na madžarskih univerzah ter se aktivno vključujejo v življenje slovenske narodnostne skupnosti na Madžarskem.

Višina štipendije

Višina štipendije za študijsko leto 2022/2023 znaša skupno 400.000 forintov oz. 40.000 forintov mesečno.

Pogoji javnega razpisa

Kandidat mora biti vpisan na eno od fakultet v Sloveniji ali na smer slovenski jezik na Madžarskem. Štipendija se dodeli za eno šolsko leto.

Dokumentacija

Vlagatelj mora predložiti:

- življenjepisa,
- motivacijsko pismo
- v celoti izpolnjeno in podpisano prijavnico,
- potrdilo o vpisu na fakulteto in kopijo indeksa,
- opis aktivnega sodelovanja v slovenskih organizacijah, društvih, klubih, krožkih ipd., iz katerega mora biti razviden časovni in vsebinski obseg delovanja.

Izbirni postopek

O vlogah kandidatov bo odločilo predsedstvo Zveze Slovencev na Madžarskem. Štipendijo lahko pridobita hkrati 2 kandidata za eno leto (10 mesecev).

Rok in način prijave

Rok prijave je 18. november 2022. Vlogo oddajte osebno ali jo v zaprti ovojnici naslovite na naslov: Zveza Slovencev na Madžarskem, 9970 Monošter, Gardonyi ulica 1.

Informacije

Vse druge potrebne informacije najdete na spletni strani: www.zveza.hu

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska Sobota; Slovenija

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtak
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Pod Srebrnim brejgom ...

... so nisterni vcejlak glavau zgübili. Od koga pripovedjamo? Od toga, ka streja više glave je eške nigdar nej tak draga bila, kak je na tau gesen gratala. Nej tista streja, stero lidge na svoji ramaj majo. Od tiste streje gučimo, pod sterov lidge živejo, ka za tau plačati morajo. Tomi se po slovenski najemniška stanovanja (bérlakás) pravi. Lidge, steri v takši stanovanjaj živejo, so v tom časi rejsan lagvo obodili. Leko povejmo, ka od rekordov pripovedjamo, kelko plačati trbej. Gvüšno, ka v tom metropola Ljubljana na prvom mestu stodji. Cene so tak gorskaučile, ka njim že astronomske leko povejmo. Pomalek do nji lidge eške samo tam med zvezdami s teleskopom leko gledali. Poglednimo, kelko tau človeka po žepki vdari. Za življenje v nauvi garsonjeri, velki 27 kvadratov, trbej tó do 900 evronov plačati. Plačati tistomi od steroga je gé. Dobro, nut v tejm je vse drugo kak eletrika, voda pa komunala. Ovak pa za malo bole stare garsonjere polonje menje trbej pejnez na sto djasti. Za eden mesec, ka se razmejmo. Tau nin 30 % plače na mesec znamenüje. Sto pa šké v dvej sobaj živetü pa že več kak polonje plače mora tadati. Depa, kcuüj trbej segrejanje, vodau, komunalo pa eške kaj plačati. Depa, mi od plače pripovedjamo, stero ranč polonje lidi v Sloveniji ne dobi. Rejsan je vse ta gor do zvezd odišlo. Na, do meseca pa gvüšno ka je že prišlo.

Blok TEŠ 6 v žutoj sveklini je svoje finančno »požejranje« pejnez eške nej zgotovo. Njegva eletrika je dosta drakša, kak je obečano bilau. Zvün toga pa se cejli čas kviri, že skur 30-krat se je automatski dojstavo, nej delo.

Cejla zgüba samo eške bole raste.

Lidge iz cejle Slovenije pa se eške tadale v Ljubljano rijvajo, tam škejo živetü. Zakoga volo, se leko pitate? Leko zatoga volo, ka bole do se visko nosili. Ali pa samo zatoga volo, ka tam službo dobjö.

Neka nauvoga pa slovenske občine dobjö. Nauva povprečnina se je võzračunala. Povprečnina je tisti pejnez, steroga občine za svoje lidi dobjö. Država njim od porcij tau võplača. Ranč v tej dnevaj so se za tau »bojnali«. Tak je zdaj povprečnina na 700 evronov võprišla. Telko vsikša občina po človeki dobi. Po človeki, steri v Sloveniji porcije plača. Gvüšno, ka občine so več škele dobiti, depa, kriza pri tejm finančne perauti tó bole na kračiše rejže. Leko povejmo, ka od pejnez se spodkar Srebrnoga brejga skur telko pripovedja, kak od toga, sto se na stolec predsednika R Slovenije dojsede. Od vsej tej numer se človeki leko v glavej vse kaulak obrne. Zatoga volo tó, ka vse bole nauve numere na den pridejo, v stere zamanjske investicije so pejnezi taodišli. Od tisti investicij gučimo, ka so zablaudile. Od tisti investicij, stero so prekleto preveč pejnez koštale, kak pa je vse vküper vrejdnö bilau. TEŠ 6 se skur tak čüje, kak bi stoj koga prekuno. Ta termocentrala v varaši Šoštanj se je dugo kotila, dun se je skotila. Depa, za kakšne pejneze? Niške ne vej võzračunati, kama je kaj šlau. Najprva aj bi cejla investicija »samo« 602 miljonk evronov koštala. Depa, eške prva so vse vküper začnoli delati, se je vedlo, ka tak nede šlau. Na konci je cejli projekt 1,4 milijarde evronov vrejden biu. Je rejsan telko vrejden? Tak so se lidge spitavali, začnila se je policija tó spitavati, na konci je vse vküper na biroviüj prišlo. Je komi poznano, ka je korupcija, ka je tisto »ge tebi, ti meni« pa vse takše? Ranč tau se je kaulak nesrečne TEŠ 6 godilo pa eške kaj drugoga tó.

Deset lejät je trbelo, ka se je biroviüja dun malo genola. Pa ranč deset ljudi je tisti, sterim aj bi té cejli projekt žepke pa bukse napuno. Sto de za najvejkšo lükjno v slovenskoj investiciji po plejčaj daubo?

Naš brej si svoje brodi. Steri svoje perauvnosti ne more dojstavitü, aj od krüja pa vode živë. Vej pa zavolo toga kriminala pošteni lidge vse bole žmetno živejo. Iz njini pejnez se je fantom TEŠ 6 tó gorpostavlo.

Miki Roš